

Cuvântul care zidește ^{Supliment}

www.parohiaserbanvoda.ro

NU LIPSI DE LA LITURGHIA EUHARISTICĂ,
PENTRU CĂ EA NU ESTE COMPLETĂ FĂRĂ TINE!

LA CE DATĂ SĂRBĂTORIM SFINTELE PAȘTI (II)

„Să stăm bine, să stăm cu frică”

Se împlinesc anul acesta 100 de ani de la data la care Biserica Ortodoxă Română a adoptat calendarul iulian îndreptat. 100 de ani plini de multe încercări pentru creștinii ortodocși din România – și din alte țări comuniste – care încercări ne-au făcut mai puternici, mai determinați, mai înțelepți și mai credincioși. Ingerințele politicului în viața Bisericii au dus în țările comuniste la distrugerea lăcașurilor de cult, arestarea clerului și credincioșilor, interzicerea vieții liturgice sau trăirea ei în mod supravegheat și strict reglementat.

Presiunea pusă din afara Bisericii de-a lungul vremii au forțat-o pe aceasta să ia măsuri care nu întotdeauna sunt în duhul Bisericii sau atent pregătite. Așa se face că introducerea în anul 1923 în Biserică a calendarului iulian îndreptat, cu stabilirea Sfințelor Paști după noul calendar, au făcut ca mulți preoți și credincioși să se opună acestei noutăți. Mult mai grav a fost faptul că în anul 1924 a avut loc o schismă în Biserica Ortodoxă Română, proaspăt trecută la rangul de Patriarhie: au apărut stiliștii, adică biserica ortodoxă română pe stil vechi, cu sediul la Slătioara. Prin anul 2010 această grupare schismatică număra aproximativ 500.000 de credincioși. Din anul 1926 s-a revenit în Biserica Ortodoxă la serbarea Sfințelor Paști după vechea Pascalie.

Pentru că au rămas câteva Biserici Ortodoxe care țin calendarul iulian neîndreptat, ca Patriarhia Ierusalimului, Biserica Rusă și Biserica Sârbă, precum și mănăstirile din Muntele Athos, cu excepția Vatopedului, pentru a nu se rupe unitatea Bisericii Ortodoxe, întâistătătorii Bisericii Ortodoxe, întruniți în Conferința pan-ortodoxă de la Moscova, din 1948, au hotărât ca, pentru menținerea și întărirea Ortodoxiei, toate Bisericile să prăznuiască Paștile la aceeași dată, în zi de duminică, dar nu odată cu Paștile evreilor, socotindu-

se că Pascalia alexandrină satisface întru totul această cerință a Bisericii.

De prin anul 1961 s-a pus problema unui Mare Sinod pan-ortodox care să așeze la masă toate Bisericile Ortodoxe, pentru a discuta 10 teme care necesitau un punct de vedere nou. Printre acestea și data Paștilor după calendarul îndreptat. Mai bine de 40 de ani de discuții nu au dus la adoptarea unei soluții comune la nivel de Ortodoxie. Ceea ce a făcut ca în ultimul moment la Sinodul de la Creta, 2016, această temă să fie retrasă de pe ordinea de zi. Mai mult, hotărârile acestui sinod, la care Biserica Rusă nu a mai participat, au creat multe discuții în țara noastră, iar o parte din cler și credincioși s-au delimitat de cei care semnaseră rezoluția de la Creta.

Așadar, orice s-ar hotărî important în Biserica Ortodoxă trebuie să se facă cu multă chibzuință și discernământ, în deplin acord cu dogmele și tradiția Bisericii și nu după motivația social-culturală pe care o invocă, fără argumente teologice, dar și mai grav, fără trăire creștină, unii sau alții.

Răspunsul dat de Pr. Prof. Dr. Viorel Ioniță acestei petiții fără miez eclesial pentru stabilirea unei date comune a Sfințelor Paști este de fapt un răspuns al Bisericii la această temă. Este un articol bine documentat de Părintele Profesor și a

fost preluat atât de Basilica, Agenția de Știri a Patriarhiei Române, cât și în ziarul „Lumina”. Vă îndemn să-l parcuțeți cu luare aminte, observând faptul că însăși Biserica Ortodoxă Română s-a implicat în demersul la care o invită petiționarii, iar pe de altă parte să vedeți parcursul istoric al stabilirii datei Pascale din 1923 până azi.

Aș ridica însă o întrebare esențială în chestiunea datei Pascale: problema nu este nici pe departe CÂND serbăm Sfințele Paști, ci CUM le serbăm! Dacă le trăim cu adevărat, dacă pentru noi înseamnă ceva, dacă ele, împreună cu perioada de Post și perioada post-pascală ne ADUC MAI APROAPE DE DUMNEZEU ȘI DE TRĂIREA LITURGICĂ? Înainte de 1990 nu aveam zile libere de Paști, dimpotrivă, dar acele ore tainice din noaptea Învierii însemnau mult pentru noi, „învechiții” credincioși. Nu ne trebuia timp, ci stare interioară. Căci Învieria înseamnă în primul rând învierea sufletului nostru, ridicarea din moartea păcatelor și urmarea lui Hristos. Dacă aceste cuvinte înseamnă ceva pentru noi, atunci am câștigat Paștile. Pe de altă parte, DEJA în anumiți ani serbăm Sfințele Paști în aceeași zi cu lumea catolică și protestantă. Ce se întâmplă atunci? Nimic. Doar faptul că ne punem împreună la masă. *Hristos a Înviat!* ❀

Maria Buleu, teolog

REFLEXII PE MARGINEA PETIȚIEI ADRESATE CONDUCERII BISERICII ORTODOXE ROMÂNE PENTRU A SCHIMBA DATA PAȘTILOR

Preotul Viorel Ioniță, consilier patriarhal onorific și profesor de teologie cu o vastă experiență misionară, ecumenică și academică, transmite prin intermediul Agenției de știri Basilica o serie de reflexii pe marginea demersului lansat în data de 23 aprilie, când un grup de intelectuali a adresat conducerii Bisericii Ortodoxe Române o petiție pentru a schimba data Paștilor.

Câteva comentarii personale

1) Timpul ales de publicare a acestei petiții, anume înainte de Praznicul Învierii Domnului din acest an și apoi trimiterea oficială a ei la Patriarhia Română după Paști, a avut efectul de a tulbura pe mulți credincioși tocmai în perioada acestei „Sărbători a sărbătorilor”.

2) Dorința ca toți creștinii să sărbătorească Învieria Domnului împreună, respectiv în aceeași zi, este legitimă, dar transformarea acestei dorințe într-o petiție publică adresată Patriarhiei Române și publicată pe internet pentru a putea fi semnată de cât mai mulți oameni este iresponsabilă, cu atât mai mult cu cât toate argumentele invocate în favoarea acestei petiții sunt incorecte și nu țin cont de discuțiile purtate de reprezentanții Bisericilor Ortodoxe locale la nivel panortodox și chiar la nivel inter-creștin mondial în legătură cu strădaniile de găsire a unei soluții pentru serbarea Paștilor de către toți creștinii în aceeași zi.

3) Intenția de a pune sub presiune conducerea Bisericii Ortodoxe Române pentru a lua o hotărâre prin care să se separe de tradiția tuturor Bisericilor Ortodoxe și să sărbătorească Paștile cu catolicii și protestanții doar pe motive de ordin social și cultural este o expresie a unei ignoranțe totale a specificului Bisericii Ortodoxe în general, cu atât mai mult cu cât „atât lumea apuseană cât și cea răsăriteană s-au încurcat în calcule, greșite sau incoerente”, cum recunosc chiar autorii acestei petiții.

4) În acest an am sărbătorit Sfintele Paști atât de frumos și am văzut că în țară un număr imens de credincioși au participat la această sărbătoare în toate localitățile, de aceea, această petiție, semnată de oameni care se consideră adevărați credincioși ortodocși și sunt sau au fost foarte curțați în multe centre bisericești ale noastre, m-a întristat mai ales pentru cei care nu cunosc cum s-a pus până acum și cum se pune problema datei Paștilor din punct de vedere cu adevărat ortodox.

5) Regret amar că unii dintre reprezentanții Bisericii noastre, fie mireni fie clerici, se intimidază în fața unor curente culturale la modă în societatea românească pe care le imită doar, fără să facă față lor cu un adevărat

„nivel cultural ortodox”, cum ar fi spus Părintele Stăniloae.

Cel mai grav lucru în acest sens mi se pare fenomenul de a folosi, în prezentarea realităților bisericești și chiar în publicații, o terminologie nepotrivită, pe care – cum îmi spunea un apropiat – trebuie să o ascuți cu dicționarul în mână. Pentru a fi corect înțeles nu sunt împotriva unui limbaj cât mai pe înțeles între credință și cultură, între teologie și filosofie, dar sunt împotriva confuziei între aceste domenii.

Reflexii pe marginea argumentelor folosite în această petiție

1) „Întâlnirea de la Constantinopol” din anul 1923 nu a avut scopul să „unifice calendarele”, deoarece până în acel an toate Bisericile Ortodoxe locale urmau același calendar. „Congresul Panortodox” întrunit la Constantinopol între 10 mai și 8 iunie 1923 a propus doar îndreptarea calendarului iulian în Bisericile Ortodoxe, după un calcul special și nu doar o adaptare a calendarului gregorian.

Aceasta pentru că Bisericile Ortodoxe să urmeze același calendar ca și țările în care activau, țări care adoptaseră calendarul gregorian la recomandarea Ligii Națiunilor Unite. Din nefericire, acest congres nu numai că nu „a reușit chiar, pentru câțiva ani, să unifice calendarele”, ci dimpotrivă, prin faptul că unele Bisericile Ortodoxe locale au acceptat îndreptarea calendarului iar altele nu, atunci a apărut „problema calendarului” între Bisericile Ortodoxe.

2) În urma îndreptării calendarului iulian după anul 1923, Bisericile Ortodoxe locale s-au confruntat cu problema că Bisericile care au acceptat această măsură au ajuns să țină toate sărbătorile, inclusiv Paștile, nu „după calendarul gregorian”, ci după calendarul iulian îndreptat, respectiv cu 13 zile mai devreme decât Bisericile Ortodoxe locale, care au păstrat în continuare calendarul iulian neîndreptat.

În acea perioadă de confuzie s-a ajuns la concluzia că se impune pentru Bisericile Ortodoxe să celebreze măcar Sărbătoarea Paștilor împreună și această concluzie a fost transformată în recomandare concretă către toate Bisericile Ortodoxe de către Conferința Ortodoxă de la Moscova, din 8-19 iulie 1948, după cum urmează :

Rezoluția cu privire la problema „Calendarului bisericesc”

1. În dorința de a menține unitatea bisericească, Consfătuirea Întâistătătorilor și a reprezentanților Bisericilor autocefale adunați la Moscova a procedat la cercetarea problemei calendarului ajungând la concluzia că valoarea calendarului pentru Biserica Ortodoxă se determină mai întâi de toate prin poziția acestuia față de data serbării Sfintelor Paști; întrucât această sărbătoare trebuie să se facă pe bază de temeuri biblice și în conformitate cu hotărârile sobornicești (sinoade ecumenice) pretutindeni în același timp, într-o zi de Duminică, și nu la aceeași dată cu Paștele iudaic. Pascalia alexandrină satisface complet această exigență bisericească.

2. Pentru a fi evitate diferențele în ceea ce privește sărbătorirea Sf. Paști, din cauza multiplelor sisteme calendaristice ce există în uzul Bisericilor autocefale, Consfătuirea consideră că este obligatoriu pentru întreaga lume ortodoxă de a sărbători Sf. Paști numai după stilul vechi (iulian), în conformitate cu pascalia alexandrină (s.n. V.I.).

3. Până la elaborarea și ratificarea celui mai perfecționat calendar, Consfătuirea consideră că, în ceea ce privește sărbătorile fixe, fiecare Biserică autocefală poate să se folosească de calendarul ce a intrat în uzul Bisericii respective.

4. Consfătuirea consideră că atât clericii cât și mireni au obligații de a urma stilul acelei Biserici locale în granițele căreia ei locuiesc, primindu-l ca unul din obiceiurile acelei Biserici, respectarea căruia ne poruncesc Sf. Canoane în numele unirii și al dragostei.”

3) Este adevărat că Biserica Ortodoxă Finlandeză și Biserica Ortodoxă Apostolică Estoniană țin în fond toate sărbătorile potrivit calendarului gregorian, cu precizarea că: a) Biserica Ortodoxă Finlandeză a adoptat în luna octombrie 1921 calendarul gregorian și a început să celebreze Paștile la aceeași dată cu tradițiile creștine occidentale și b) Biserica Ortodoxă Apostolică Estoniană a decis în anul 1920 să adopte

calendarul gregorian, inclusiv cu privire la data Paștilor, pentru a urma același calendar atât cu statul estonian, cât și cu comunitatea protestantă majoritară. **Dar aceste două Biserici Ortodoxe au luat aceste măsuri înainte de Congresul Panortodox de la Constantinopol și au făcut acest lucru în semn de protest față de Biserica Rusă de care se separau.**

Deci, dacă – potrivit petiției – argumentul acesta despre acomodarea minorității la practica majorității ar trebui urmat de comunitățile creștine din România, atunci catolicii și protestanții din țara noastră ar trebui să urmeze exemplul ortodocșilor, fără să uităm că greco-catolicii din România serbează Paștile împreună cu ortodocșii!

4) Inițiatorii acestei petiții afirmă că recunosc „dificultatea de a sincroniza calendarul, care se poate face doar prin dialog interconfesional și intraortodox” dar, în mod evident, nu cunosc concluziile la care s-a ajuns prin acele dificultăți. **Prima Conferință Panortodoxă Presinodală, desfășurată între 21-28 noiembrie 1976, la Centrul Patriarhiei Ecumenice de la Chambésy-Geneva, Elveția, a reținut printre cele zece teme propuse pe lista Sfântului și Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe și tema intitulată atunci „Problema noului calendar”.**

În comunicatul final al acestei conferințe se preciza printre altele: „Conferința s-a preocupat în mod special de problema sărbătoririi comune a Paștilor de către toți creștinii. Aceasta a constatat dorința care exista în sânul Bisericii Ortodoxe de a atinge acest scop și și-a exprimat acordul ei de principiu pentru realizarea lui.

Cu toate acestea, Conferința, ținând cont cu seriozitate de practica Bisericii vechi așa cum a fost ea trăită în Răsărit, când este vorba de probleme în care este chemată la o expresie comună a tuturor creștinilor și ținând cont de dificultățile de ordin pastoral care apar în anumite Biserici locale referitor la acest subiect – precum și de imperatiivele pastorale divergente ale ortodocșilor din Apus – și cu scopul de a face față problemei în mod echilibrat, a hotărât să supună chestiunea unui studiu, care să țină cont de toate situațiile și sub toate aspectele sale.

În acest scop, conferința a hotărât să se încredințeze Secretariatului pentru pregătirea Sfântului și Marelui Sinod grija de a convoca, cel mai rapid posibil, un congres la care să participe ierarhi responsabili, canoniști, astronomi, istorici și sociologi, care va trebui să supună concluzia lucrărilor sale viitoarei Conferințe Panortodoxe Presinodale.”

Urmare acestei recomandări, **Secretariatul pentru pregătirea Sfântului și Marelui Sinod a organizat un „Congres pentru examinarea chestiunii unei celebrări comune a Paștilor de către toți creștinii în**

aceeași duminică”, congres desfășurat între 28 iunie și 3 iulie 1977, la Centrul Patriarhiei Ecumenice de la Chambésy. Precizăm că la acest congres Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de Preotul prof. dr. Ene Braniște, care a prezentat referatul de bază, foarte apreciat de participanți.

La acest congres au fost prezentate referate cu privire la data Paștilor din punct de vedere istoric și canonic, apoi din punct de vedere astronomic, precum și pastoral, sociologic și cultural, iar în final și din punct de vedere ecumenic. În legătură cu această ultimă perspectivă au fost prezentate următoarele trei contribuții:

a) pastorul Lukas Vischer, directorul Comisiei pentru Credință și Constituție a Consiliului Ecumenic al Bisericilor (CEB), cu titlul: „Dată comună a Paștilor: note privind eforturile întreprinse de CEB”;

b) monseniorul Eleuterio Fortino, din partea Consiliului Pontifical pentru Unitatea Creștinilor, cu titlul: „Celebrarea comună a Paștilor și Biserica Romano-Catolică”;

c) preotul anglican John Wynburn, cu titlul: „Comentariu din partea unui observator Anglican”.

În legătură cu dezbaterile la nivel mondial referitoare la fixarea unei date comune a Paștilor pentru toți creștinii, trebuie evidențiat faptul că atât Biserica Romano-Catolică, cât și CEB, sau Comuniunea Anglicană dimpreună cu celelalte comuniuni creștine mondiale, care au avut toate câte o propunere concretă cu privire la o astfel de dată, au înțeles greutățile ortodocșilor și toate aceste comuniuni nu au vrut nici separat și nici toate împreună să adopte o dată comună fără participarea ortodocșilor și nici nu au încercat să îi dezbine pe ortodocși prin încercarea de a îi antrena pe unii împotriva altora.

În concluziile adoptate la sfârșitul congresului din vara anului 1977 au fost formulate în unanimitate concluziile întrunirii, prin care se sublinia că:

1) **propunerile de sărbătorire a Paștilor la o dată fixă, fie în prima duminică din**

aprilie fie după a doua sâmbătă din aprilie, propuneri susținute de Biserica Romano-Catolică și de CEB, **nu pot fi acceptate de ortodocși, căci nu respectă recomandările Sinodului I Ecumenic;**

2) simpozionul a constatat caracterul eronat al criteriilor actuale de calculare a datei Paștilor (computul) folosite în prezent de Biserica Ortodoxă, pe baza calendarului iulian neîndreptat, anume calcularea echinocțiului de primăvară la 21 martie este întârziată cu 13 zile față de calendarul solar, iar tabelele lunare din pascalie sunt întârziate cu 5 zile. Pe baza acestor constatări, congresul a propus să se recomande Conferinței Panortodoxe Presinodale care urma consultarea unor astronomi, cu ajutorul cărora să se calculeze exact, pentru o perioadă cât se poate de lungă, fixarea primei duminici după lună plină care urmează echinocțiului de primăvară.

Acest congres a luat în considerare și „problema diasporei și a minorităților ortodoxe” în legătură cu care, în concluziile întrunirii se precizează că **„situația de minoritate nu justifică în sine luarea unor măsuri particulare pentru a se conforma la practica majorității locului. O astfel de atitudine ar fi împotriva coeziunii Bisericii Ortodoxe în totalitatea ei”.** În timpul discuțiilor cu privire la perspectiva schimbării datei Paștilor, Mitropolitul Vasile de Bruxelles a subliniat că aceasta „ar crea probleme, pentru că – în eventualitatea unei celebrări comune – credincioșii din diaspora ar uita de sărbătoarea Paștilor și ar profita de concediu pentru a pleca în vacanță”.

Pe parcursul celor 30 de ani petrecuți în diaspora, timp în care am celebrat Praznicul Paștilor în fiecare an la Parohia Ortodoxă Română de la Chambésy, subsemnatul am făcut aceeași constatare, anume că în cazurile când am sărbătorit Paștile în aceeași zi cu occidentalii, mai mulți credincioși ai noștri, în special cei cu copii, au profitat de vacanță și au plecat în concediu, iar când am sărbătorit Paștile la date diferite, cum a fost cazul în acest an,

Panortodoxă Presinodală, desfășurată tot la Chambésy, între 3-12 sept. 1982, care a luat în considerare toate acele recomandări și după discuții a formulat următoarele considerații:

«A doua Conferință Panortodoxă Presinodală:

1) a ascultat și apreciat în mod deosebit explicațiile științifice date în privința acestei teme de specialiști în astronomie și a recunoscut că o determinare mai precisă a datei Paștilor – totdeauna în prima duminică după lună plină, care urmează echinocțiului de primăvară, conform hotărârii Sinodului I Ecumenic de la Niceea – ar putea, pe baza acestor date științifice, să contribuie la rezolvarea problemei;

2) procedând la o analiză mai aprofundată a acestei probleme, Conferința a căzut de acord asupra următoarelor puncte de importanță capitală:

a) această problemă este în ansamblu, dincolo de exactitatea științifică, o chestiune de luare de conștiință bisericească a Ortodoxiei una și nedespărțită, a cărei unitate nu trebuie în niciun fel tulburată;

b) pentru Biserică este vorba de o temă care cere o evaluare responsabilă a sarcinilor sale pastorale și a nevoilor pastorale ale turmei duhovnicești;

c) în situația actuală a vieții bisericești, poporul credincios al lui Dumnezeu nu este pregătit sau, cel puțin, nu a fost suficient informat ca să facă față și să accepte o schimbare în problema determinării datei Paștilor.

Pentru toate aceste rațiuni, ea (a II-a Conferință Panortodoxă Presinodală – n.n. V. I.) a estimat că orice revizuire – în vederea unei mai mari precizii în determinarea datei Paștilor, pe care le sărbătorim de secole în comun – să fie repusă la vremea potrivită când Dumnezeu va binevoi.

Consideră ca necesară informarea cât mai sistematic posibilă a credincioșilor fiecărei Biserici Ortodoxe locale, pentru ca Ortodoxia să poată înainta într-o largime de duh și inimă pe calea realizării comune – în acrivie și totodată în fidelitate față de duhul și litera hotărârii Sinodului I Ecumenic – către o prăznuire comună a celei mai mari sărbători creștine, conform scopului aceluși sfânt Sinod I Ecumenic.

Declară că azi calendarul și opiniile privitoare la acest subiect, precum și situațiile dificile care s-au creat, nu trebuie să conducă la dezbinări, divergențe sau schisme; chiar și cei care nu sunt de acord cu Biserica lor canonică trebuie să adopte principiul venerabil și consacrat de tradiție al ascultării canonice față de Biserică, întrucât „sâmbăta este pentru om, iar nu omul pentru sâmbătă” (Marcu II, 27). »

În legătură cu aceste recomandări s-au

conturat în cadrul întrunirilor de la fiecare nivel din contextul elaborării proiectelor de texte pentru Sfântul și Marele Sinod două tendințe, prima reprezentată de Bisericile de limbă greacă, la care s-a adăugat și Biserica Ortodoxă Română, care, în legătură cu problema datei Paștilor susțineau calcularea acestei date pornind de la criteriile fixate la Sinodul I Ecumenic dar „pe baza rezultatelor astronomice și științifice actuale”, iar cea de a doua grupă, formată mai ales de Bisericile slave, care „insista să afirme că nu există o astfel de necesitate și că data Paștilor nu trebuie schimbată”.

Întrucât acesta a rămas nivelul de considerare a temei privind „îndreptarea calendarului”, Sinaxa Întâistătorilor și a Reprezentanților Bisericilor Ortodoxe, întrunită între 21-28 ianuarie 2016 la Centrul Patriarhiei Ecumenice de la Chambésy, considerând că nu s-a ajuns la un acord comun cu privire la această temă, aceasta a fost scoasă de pe lista temelor propuse Sfântului și Marelui Sinod. (n.r. – Creta, 2016)

Totuși, Sinaxa din ianuarie 2016 a făcut următoarea recomandare foarte importantă: «în ceea ce privește tema „Calendarului”, este potrivit ca fiecare Biserică să fie liberă de a pune în practică ceea ce consideră de cuviință pentru formarea duhovnicească a enoriașilor săi, dar fără să modifice data sărbătoririi comune a Paștilor de către toți ortodocșii» (s.n. V.I.).

Chiar dacă discuțiile de la nivel panortodox nu au reușit să ajungă la un consens între toate Bisericile Ortodoxe cu privire la calendar și la calcularea exactă a datei Paștilor, în conformitate cu recomandările Sinodului I Ecumenic și pe baza nivelului actual al cunoștințelor astronomice privind calcularea exactă a echinocțiului și a primei luni pline după acesta, Bisericile Ortodoxe au hotărât să serbeze Paștile în continuare ca și înainte și să nu admită schimbarea acestui consens.

În lumina acestor considerații, recunoscând toate deficiențele calendarului, Biserica Ortodoxă Română nu se intimidază de perfida supoziție că urmând să serbeze Paștile cu întreaga comuniune a Bisericii Ortodoxe celei UNA ar urma „Naționalismul religios (profund neortodox și necreștinesc), afectele antioccidentale, calculele politice, sau încremenirea în calendare desuete”.

Parafrazând propria terminologie folosită de autorii acestei petiții, Biserica Ortodoxă Română urmează „calea bunului simț” și sărbătorește „Învierea Domnului nostru Iisus Hristos” în unitate cu toți credincioșii ortodocși. (text prescurtat/majoritatea sublinierilor aparțin redacției „Cuvântul care zidește”/ foto – ziarul „Lumina”) ❀

2023, au fost prezenți foarte mulți credincioși, inclusiv unii care au venit la Geneva să își viziteze neamurile sau prietenii.

În sfârșit, motivarea că sărbătorirea Paștilor ar fi în favoarea românilor ortodocși din diaspora, cum pretind autorii acestei petiții, este absolut falsă, pentru că tocmai în diaspora prăznuirea Paștilor de către români cu occidentalii și nu cu ceilalți ortodocși ar fi o catastrofă de neimaginat, mult mai greu de imaginat în diaspora decât în situații de majoritate.

În sfârșit, celebrarea Paștilor de către occidentali este atât de neînsemnată, cu excepția celebrării de la Vatican, încât nu se deosebește prea mult de o duminică obișnuită. Televiziunea elvețiană de limbă franceză a făcut într-un an un sondaj întrebând oamenii pe stradă ce înseamnă Paștile și cei care știau ce eveniment este sărbătorit erau extrem de puțini. La Geneva, care nu constituie în acest sens o mare excepție, majoritatea bisericilor protestante sunt goale, iar catolicii nu stau mult mai bine.

5. Urmare recomandării congresului specialiștilor din vara anului 1977, Secretariatul pentru pregătirea Sfântului și Marelui Sinod a contactat următoarele instituții (...) (n.r.-Observatoare Astronomice), din partea cărora a obținut mai multe tabele cu determinarea exactă a duminicii după prima lună urmând echinocțiului de primăvară pentru o perioadă cât mai lungă posibil. Toate aceste tabele au fost cercetate comparativ de o comisie de astronomi întruniți la Centrul Ortodox de la Chambésy, în data de 3 februarie 1979. Rezultatele acestor consultații au fost publicate împreună cu actele congresului din 1977 în volumul nr. V din seria Synodica de la Chambésy, citat anterior.

Pe baza acestor contribuții, Secretariatul pentru pregătirea Sfântului și Marelui Sinod a prezentat toate aceste informații, pentru cele de urmare, la a doua Conferință